

## REMISSYTTRANDE MED ANLEDNING AV SOU 2023:80

Dnr Ju2023/02590

Justitiedepartementet

2024-03-19

**Stiftelsen ChildX** arbetar för att stoppa kommersiell sexuell exploatering av barn, det vill säga sexuella övergrepp mot barn där förövaren använder betalning eller annan form av ersättning som ett av sina maktmedel. Stiftelsen grundades 2014 och är verksam både i Sverige och internationellt. Vår vision är en värld fri från människohandel och andra former av kommersiell sexuell exploatering av barn.

Nedan beskrivs ChildX inställning till utredningens förslag i korthet. Därefter utvecklas inställningen i de frågor där vi motsätter oss utredningens förslag eller vill se ytterligare tillägg.

- ChildX instämmer i utredningens bedömning att domstolarnas tillämpning av 6 kap. 13 § brottsbalken har förändrats på det sätt som avsågs med lagändringen den 1 juli 2018.
- ChildX instämmer i utredningens bedömning att bestämmelsen i 6 kap. 4 § brottsbalken som gäller våldtäkt mot barn samt bestämmelsen i 6 kap. 6 § gällande sexuellt övergrepp mot barn bör ändras för att stärka skyddet för barn mellan 15-17 år.
- ChildX menar dock att utredningens primära förslag kommer att innebära betydande bevisvårigheter och att utredningens alternativa förslag är mer ändamålsenligt. Vi vill också se att ytterligare tillägg görs för att säkerställa att alla handlingar som nu faller under 6 kap. 9 § brottsbalken täcks av 4 § eller 6 §, och att 9 § därför bör tas bort.
- ChildX instämmer i utredningens bedömning att brottsbeteckningen i 6 kap. 11 § ändras till *köp av sexuell handling*.
- ChildX instämmer i utredningens bedömning att 6 kap. 11 och 12 §§ brottsbalken bör utvidgas till att omfatta sexuella handlingar som utförs på distans.
- I motsats till utredningens bedömning vidhåller ChildX att koppleribrottet bör undantas från kravet på dubbel straffbarhet i 2 kap. 5 § brottsbalken.

- I motsats till utredningens bedömning vidhåller ChildX att brottsbeteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott i 16 kap. 10 a § brottsbalken bör ändras. ChildX tillstyrker utredningens alternativa förslag om att brottsbeteckningen bör ändras till sexuell exploatering av barn i bild och grov sexuell exploatering av barn i bild.

### **Utvidgningen av 6 kap. 4 § och 6 §**

ChildX instämmer i utredningens bedömning att bestämmelsen i 6 kap. 4 § brottsbalken som gäller våldtäkt mot barn samt bestämmelsen i 6 kap. 6 § gällande sexuellt övergrepp mot barn bör ändras. Vi menar dock att utredningens alternativa förslag - där barn mellan 15-17 år som har svårt att värna sin sexuella integritet ges ett absolut skydd - är mer ändamålsenligt.

Som såväl Polismyndigheten som Åklagarmyndigheten har lyft i sina remissvar kommer det troligtvis att finnas betydande svårigheter att bevisa dels orsakssambandet mellan ett barns nedsatta förmåga att värna sin sexuella integritet och deltagandet i en sexuell handling, dels gärningspersonens uppsåt i förhållande till dessa omständigheter. Det var sådana bevissvårigheter som föranledde en förändring av 6. kap 13 § om gärningsmannens ansvar vid oaktsamhet i förhållande till barns ålder. Vi ser inga skäl till att dessa svårigheter inte också kommer att finnas i förhållande till gärningsmannens förståelse för ett barns personliga omständigheter och orsakssambandet mellan dessa och deltagandet i en sexuell handling.

Bristerna i dagens lagstiftning har redan lett till att tusentals barn som utsatts för grova sexuella kränkningar har återtraumatiserats, nekats upprättelse och förlorat förtroendet för rättsväsendet. Utan rimliga möjligheter att bevisa att ett brott har begåtts kommer ännu fler barns liv att präglas av sådana konsekvenser. För att bestämmelsen inte ska bli tandlös ser vi att det är av största vikt att regeringen går vidare med utredningens alternativa förslag. En annan möjlighet är att ett oaktsamhetsansvar införs i förhållande till bestämmelsernas nya rekvisit.

Vi vill också se ytterligare tillägg i 4 och 6 §§ för att säkerställa att alla handlingar som nu faller under utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling i 6 kap. 9 § istället täcks av 4 § eller 6 §. Utredningen beskriver att ett barns förmåga att värna sin sexuella integritet kan anses vara nedsatt bl.a. till följd av att barnet erbjuds ekonomiska fördelar för deltagandet i den sexuella handlingen. Samtidigt menar utredningen att andra fall där någon har förmått ett barn att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling – men där det inte är bevisat att en nedsatt förmåga att värna den sexuella integriteten har förelegat och utnyttjas – bör fortsättningsvis bestraffas

enligt 9 §. Här finns ett uppenbart gränsdragningsproblem. I utredningen ges inga exempel eller annan vägledning för domstolen att bedöma vilka situationer som ska omfattas av 9 § och inte 4 eller 6 §§.

Utöver tillämpningsproblemen i gränsdragningen mellan 9 § och 4 eller 6 §§, anser vi också att det går att ifrågasätta om existensen av 9 § är i linje med hur samhället ser på barns sexualitet. Att bestämmelsen kvarstår sänder budskapet att om ersättning utlovas så är den sexuella kränkningen av barnet mindre allvarlig, trots att det idag inte finns något som tyder på att så är fallet. Av dessa skäl bör, utöver psykisk ohälsa, missbruk, funktionsnedsättning och gärningsmannens auktoritet, även *ersättning* föras in i lagtexten som grund för ansvar.

### **Koppleribrottet bör undantas från kravet på dubbel straffbarhet**

I motsats till utredningens bedömning vidhåller ChildX att koppleribrottet bör undantas från kravet på dubbel straffbarhet i 2 kap. 5 § brottsbalken. I likhet med människohandel och äktenskapstvång har koppleri, i dagens digitala samhälle, en tydlig internationell och gränsöverskridande prägel, och det finns därför skäl att göra avsteg från kravet på dubbel straffbarhet.

### **Brottsbeteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott bör ändras**

I motsats till utredningens bedömning vidhåller ChildX att brottsbeteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott i 16 kap. 10 a § brottsbalken bör ändras. Vi anser att de skäl som talar för en namnändring - internationella organs rekommendationer och synliggörandet av barnpornografibrott som ett utnyttjande av barn - väger tyngre än de skäl som talar emot en namnändring. Det är också i linje med hur lagstiftaren resonerat vid ändring av beteckningen på närstående brott, till exempel utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling.

Vi vill betona att från ChildX sida är syftet med en namnändring inte att förstärka distinktionen mellan utnyttjandet av barn i bild och utnyttjandet av vuxna kvinnor i bild. Att ändra begreppet barnpornografi till sexuell exploatering av barn i bild innebär inte att pornografi med vuxna deltagare inte också är ett utnyttjande. Vi ser kommersiell sexuell exploatering av såväl vuxna som barn som en del av mäns våld mot kvinnor och som oförenligt med visionen om ett jämställt samhälle där flickor och kvinnor åtnjuter samma rättigheter som män och pojkar. En språklig utveckling där även utnyttjandet av vuxna kvinnor i pornografi tydliggörs är önskvärt, och en förändring av begreppet barnpornografi är helt i linje med en sådan utveckling.

Vi noterar också att utredningen inte haft till uppdrag att överväga om regleringen av barnpornografibrottet bör utvidgas till att omfatta alla bilder av fullt pubertetsutvecklade barn under 18 år. Såväl FN:s barnrättskommitté som Barnkonventionsutredningen (SOU 2020:63) har kommit fram till att den nuvarande lydelsen strider mot Barnkonventionen, och vi ser därför att det är av största vikt att lagen ändras. Eftersom två statliga utredningar (SOU 1997:29 och SOU 2007:54) redan har sett över denna fråga och kommit fram till att lagen bör ändras på detta sätt, vill vi se att lagen utreds i ett så kallat snabbspår för att på så sätt snarast möjligt säkerställa ett heltäckande skydd mot att utnyttjas i sexuell exploatering för alla barn oavsett pubertetsutveckling.